

REDACȚIA
Arad, Deák Ferencz-u. Nr. 22.

ABONAMENTUL
pentru Austro-Ungaria:
pe un an ..... 20 cor.
pe 6 luni ..... 15 cor.
pe 3 luni ..... 8 cor.
pe o lună ..... 2 cor.
N-ri de Duminică pe an 4 cor.
Pentru România și străinătate pe an
40 franci.
Manuscrisurile nu se înapoiază.

TRIBUNA

ADMINISTRAȚIA
Arad, Deák Ferencz-u. Nr. 22.

INSERȚIUNILE:
de un gh. parcașă: prima dată 10
fraci; a doua oară 15 fraci; a treia
oară 20 fraci de fiecare publicare.
Adreă abonamentului, cărți și inserții:
la redacția noastră pe poșta noastră în Arad.
Valoarea pentru oraș și comitatul
București inclusă în cu plănușă.

Dela ei la noi.

Suntem într'un fel de armistițiu în chestia crizei politice. În armistițiu își reculeg puterile oștile beligerante, ca să poată da lupta decisivă, care hotărăște soarta războaielor și prin ea soarta popoarelor. Altfel tot războiul acesta este un simulacru.

O privire în lagărele acestui armistițiu: contele Tisza face apologia politicii de maghiarizare și nu-și cruță «scumpa sănătate», ci cutieră țara dela amic la amic, încheagă rândurile anteluptătorilor și prepară masele. Antipodul său, baronul Bánffy, cu un picior pe cupola sinagogei din Seghedin și cu altul pe a bisericii lui Mátyás crai din Cluj adună tabără mare; contele Apponyi cu un picior în Timișoara, cu altul în Frankfurt face tot aceea; Ugron Gábor scrumă printre săcul, după el Barabás; iar Kossuth Francisc face ocol prin Banat, lasă apoi Herculianul și merge la Karlsbad, unde bag-seamă numai din întâmplare avu mai înainte întâlnire cu baronul Fejérváry, cu premierul austriac Gautsch și apoi pe rând cu ministri și corifeii politicii maghiari. Dela Karlsbad până la Marienbad, unda va avea și întâlnire regele nostru cu cel Englez, e tocmai o oară și ceva distanță. Aceste mișcări sunt culese numai din vârful condeiului și-ți dau o icoană despre lucrarea febrilă, cu care se pregătește pe toamnă lupta parlamentară, în care are să între elementul maghiar cu toată furia temperamentului său asiatic. În toată lupta aceasta de organizare vedem o variație bine colorată, care se contopește într'un admirabil ansamblu, adevărat în armonia maghiarizării statului ungar.

Să constatăm dar un lucru, care este: în politica maghiară este variație, dar și un contrast. Qui bene distinguit, bene docet.

După catastrofa dela Világos, se organizează emigrația maghiară, care cucerește simpatiile pentru maghiari, iar acasă se începe opera restaurării, tratativele cu Viena. Emigrația e în strânsă legătură cu diplomații naționali din Budapesta. Variația manoprelor lor concurge la armonica lucrare întru slăbirea Habsburgilor, ce se produce prin înfrângerea dela Königrätz.

Politica conștientă și bine definită a maghiarilor a știut apoi a exploata evenimentele din 1866 în folosul elementului maghiar și în felul acesta se creă dualismul, în care maghiarii conștienți pas de pas cuceriră poziții noi pentru dânșii în complexul monarchic.

S'a făcut harta statului național maghiar. Guvernele n'au avut alt rol, decât a executa planurile de maghiarizare, ear' opoziția de a servi guvernelor de șurub față de cercurile din Viena, ca acelea să cedeze punctele de maghiarizare.

Inceputul s'a făcut cu maghiarizarea învățământului de sus până jos; mână în

mână a mers maghiarizarea socială a comerțului și a industriei; maghiarizarea armatei, a palatului și în cele externe prefacerea Budapestei în centru de gravitație al Monarchiei.

Baza acestei opere alcătuitoare de stat național-maghiar au fost tradițiile naționale. Dela aceste tradiții nimeni nu s'a abatut. Variația tacticii nu a slăbit, ci a dat viçoare luptei lor naționale, în care ori-ce ochiu deschis a trebuit să observe un sistem armonios.

Noi stăm în fața unui sistem de guvernare, în care persoanele n'au alt rol, decât al executivei, după un bine definit plan strategic, întocmai precum au generalii a executat planul statului major în timp de războiu. Statul major al lui Deák și Andrássy a stabilit planul strategic al cuceririi maghiare pe zece de ani, căci anii nu împoartă în istoria unui popor; ear' guvernele maghiare succesiv execută acel plan.

E cel puțin o naivitate dară a te lega de un guvern sau altul, a face măcar vre-o deosebire între ele, ori între partidele maghiare, cari pentru noi nu înseamnă altceva, decât varianta unei idei mari, adevărat maghiarisării.

Aici, la aceste partide numea-că-se ele liberale, kossuthiste, coaliționale, populare și cum se vor mai numi în viitor, noi n'avem nimic ce căuta. Ele sunt egale pentru noi, și pe acest teren nu se poate rezolva chestia națională.

Noi am avut până acum tradițiile noastre politice, cari însă au fost păstrate în conștiințele noastre, fără a fi ele sistemizate, puse pe hartă, ca generațiile următoare să-și aibă o unitară directivă în lupta noastră de existență națională.

Lipsa unui plan sistematic de apărare a produs apoi salturile din politica noastră, dela cari numai un pas mai este până la rapturi.

De tradițiile politice ale neamului românesc se ține a ne menține ca naționalitate în complexul monarchic. Calea la aceasta este, a scoate din sufletul poporului toate comorile intelectuale și morale și a le valida spre binele acestei naționalități și acele comori sunt talentele deosebite ale neamului nostru pe toate terenele culturale și economice. Un popor, care se lapădă de tradițiile sale, se lapădă de trecutul său.

Marele Șaguna a înțeles rostul politicii; el a lucrat cu sistem și a creat o epocă, în care este sistem de conservare națională. Un exemplu viu, ce poate face un singur om, când lucrează cu sistem.

Adevărat, că a lucra cu sistem este mai greu, căci «eu»-urile aici trebuie să se subordoneze «eului» comun; dar la apostolie politică, se recer capete luminate și inimă largă, capabile de jertfă de sine.

Dicțiile, fie ele rostite în Viena, ori Bu-

dapesta n'au nici astăzi mai multă valoare, decât vorba lui Talleyrand și acelea nu pot determina soarta unui popor, dacă voim să fim considerați politicește de maturi.

E deosebire între organizarea tactică și în organizarea politică. Voi să accentuez aceasta atunci, când se vorbește despre organizare.

Sub organizarea politică înțeleg stabilirea sistemului politic, ca bază de operațiune, iar sub organizare tactică, modul de acțiune.

Baza de operație comună aceea este absolut fixă și eschide ori-ce controversă în politica noastră; variante pot obveni numai în executivă, dar acele variante toate concurg la armonia scopului final, cu alte cuvinte să se facă mai înainte harta politică și numai după aceea acțiunea tactică.

Și e timpul suprem, ca să se facă aceea organizare, căci toamna e aici, azi mâne se întrunește dieta, în care cei ce nu și-au cruțat scumpa sănătate în calea căldurii tropice și au cutierat țara și lumea, ca să se prezinte în variante culori la aceeași țintă, își vor face ro-tul lor neconturbați, care e cucerirea unei noi poziții pe socoteala noastră, iar noi rămânem, ca deputații să se întrunească în ziua deschiderii sesiunii, ca să se sfătuiască ce e de făcut și poate că în pripă să nu ghicească ce e de pus la cale!

Ori suntem partid politic, care ne facem un program politic și dăm mandat deputaților să reprezinte acel program politic, ori lăsăm să pertracteze fiecare subiectiv asupra sorții noastre, și apoi *si duo faciunt idem, non est idem*.

Mandatul din Bihor. Ni-se scrie din Orade: O parte a partidei 48-iste din cercul Bihar, care nu e tocmai îndestuită cu candidatura lui Ludovic Rigó, în ședința eri a candidat pe avocatul din Orade Toma Szokolý, tot cu program independent.

ALEGEREA DIN LIPTÓVSKY SV. M.

— Dela trimisul nostru special. —

Aseară au sosit deputații români, Dr. Ioan Suci, Dr. Ștefan C. Pop, avocatul Dr. Aurel Grozja și redactorul nostru din Liptóvsky Sv. Mikulásky.

Ei istorisesc lucruri ne mai pomenite despre mișeliile săvârșite în contra partidului Stodola. Nu noi suntem aceia cari n-am cunoaște felul alegerilor din Ungaria. Cu toate acestea ceea ce-am văzut, că se petrece cu bieții Slovaci — e culmea! Popor răbduriu și blăjin, bietul popor Slovac e tratat aproape egal cu vita. Aici să vedeți, cum se resfăță idea de stat! La noi mai ales administrația e cunoscută prin isprăvile ei dela alegeri, aici, nu se lasă întrecut nici un fel de slujbaș, ce se onorează. Dar, și pe sbirii aceștia poate i-ar mai putea suporta bietul popor. Mai este însă o stăpânire, poate mai afurisită și decât aceasta. Stăpânirea jido-vească.

Au ajuns bieții Slovaci de și primarii satelor le sunt jidovi. Și ce jidovi? Despre impertinența ovreiască n'are idee cel ce n'a văzut pe Ovrei d-aiici.

Aceștia și-au dat mâna Lunii ca să n'fringă biruința steagului național slovac. Și le-a succes. N-a fost ticăloșie, dela care să se fi dat în lături pentru scopul acesta.

A căzut Luni steagul partidului național Slovac, dar o cădere ca aceasta în efectele ei ajunge mai mult decât o învingere.

— Aceasta cădere înseamnă renașterea poporului Slovac — a zis, deputatul Pop Luni seara la masa d-lui Stodola și a avut dreptate

Infamia, corupția, teroarea — și-a putut serba ultima orgie în Liptó sz.-Mikulásiy.

Eri seara am primit cu poșta următorul raport:

Liptóvsky Sv. Mikulási, 7.

După ziua agitată de ieri în toate comunele din cerc, căci ambele partide și-au adunat încă de ieri voturile, mai ales pe cele dubii, credeam că defileul de azi al partidelor va fi zgomotos și va da prilej la desocaini. N'a fost așa. Partidele au intrat și s'au postat la locul desfipt în ordine esemplară.

Îndeosebi splendidă a fost defilarea partidului Stodola. Fruntașii comunelor, oameni în stare mai bună Slovaci bătrini, așezați și cuminiți pășesc cu multă demnitate în ordinea comunelor la urnă. Fiecare comună își are tăblița. Ei poartă apoi tăblițe cu inscripții însușitoare:

„Každý občan nech má votum“!
(Tot cetățeanul să aibă vot).

„Nech žije slovensky kandidát Dr. Emil Stodola“.
(Trăiască candidatul Slovac Dr. Emil Stodola).

— „Hej! len tá rec je milá co ucila matka“.
(Acea limbă e mai dulce la care ne-a învățat mama).

„Vseobecné volebné právo“!
(Sufragiu universal).

„Koho dar nežvedie hrozba neskloni“.
(„Ceice nu se lasă ademiniți de daruri, și nici înfricați de amenințări“).

„Za nasu slovincinu“!
(Pentru limba noastră Slovacă) ș. a.

La pălărie ramuri de brazi. Sunt mai multe muzici care duc alegătorii din tabăra noastră la urnă. Ele cântă o duioasă tânguire a sorții poporului Slovac. O doină slovacă foarte melancolică.

În tabăra contrară dispoziția e mai zgomotoasă. Cete-cete de oameni beți, bieții Slovaci încărcăți în cară lungi de fin, unul peste altul aruncați, beți fiind până înconștientă. Ei poartă pene roșii la pălărie. Mulțime de ovrei — mai mulți par'că și decât la noi — arîndași și neguțători aleargă în dreapta și'n stînga și se'ncearcă a fura și a ademini dintre voturile noastre. Când sunt prinși, se naște tumult, jidovul e înhățat și-l scapă miliția care intervine și încheie incidentul. Privim din tabera noastră dincolo și vedem orgia ce se petrece. Se varsă beutura și pe jos. Bani, se zice, că câte 50—100 de coroane se dă de vot. Toți se miră, de unde se varsă capitalul acesta. Lányi, e un om plin de datorii, care ca și ceilalți nemeși Slovaci, și-a vânturat averea cu o viață ușoară și flusturată. E însă caracteristică că și inscripțiile lui Lányi, steaguri, placate sunt toate făcute în limba Slovacă, el însuși în vorbirile-i program, a crezut ași exploata originea Slovacă, și zicea că dînsul e mai bun Slovac decât Stodola. Ce zic cei din Budapesta la aceasta?

Intercalez un moment caracteristic. Trece tocmai comuna Vavrisovo spre urnă. Avem aci vre-o 60—70 voturi. Muzică de fanfară îi petrece cu „Gotterhalte“ Se știe, că politica slovacă, după cele petrecute cu criza e hotărît antidinastică, poporul însă și în chipul acesta crede că demonstrează contra panmaghiarizmului d'acici. Un moment ei cântă însușești imnul dinastiei, pe care între ei de mult l-au boicostat.

Deputații români Suciu, Pop, și eu la 3 ore azi dimineață ne-am coborît dela lacul Csorba cale de 1 1/2 oră pe jos, până la stațiunea Csorba. Aici cu trenul separat al alegătorilor noștri, am venit la Liptó. Ne-a fost mare surprinderea când la gară întâlnim și pe înflăcăratul avocat din Buteți Dr. Aurel Grozda, care încă a făcut nume pentru alegere calea aceasta foarte lungă. Vlad și Rutiak au venit din altă direcție cu alegătorii. Hodji din alta. El și fratele d-lui Stodola, au desfășurat în adevăr colosală energie. Tot așa și D-rul Marcovici. Să se ia în samă, că numărul alegătorilor e la 4 mii, câtă muncă, câtă oboseală, pentru a capacita, convinge, persuadea atâta om!

Interesarea Slovacimii întregi față de alegere e foarte mare. Din Tur. Sv. Martin Ruvomberck, Senica, Skalica, Brezova, Zvolen și alte orașe Slovacesti întregi multă a sosit. Din Moravia (Austria) au venit doi preoți. Din Boemia: trei învățători din Praga și avocatul Dr. Ambros din Olmütz; din Tîrnava (Nagy-Szombat) medicul Dr. Zaturecky.

Mulțime mare de raportori dela ziare au venit. Aproape toate ziarele din Budapesta sunt reprezentate.

Senzația cea mai mult mare și impresie colosală face prezența noastră a Românilor, a deputaților Români, reprezentați așa de frumos. Pas de pas ni se fac ovaiii și felurite manifestațiuni de simpatie:

— Nech žije Rumunskij!

— Nech žije rumunskij ablegati.

Alegerea se face la trei comisii electorale. Două sunt în casa comitatului, una la casa orașului. Președinții comisiilor nu fac greutăți, și sunt foarte indulgenți față de stăbiciunea une-ori prea mare a cetățeanului turmentat. Ei dau formal în gură numele candidatului.

La comisia întâiu președinte e Ludvik B. lo la a doua Koloman Stiegler, la a treia Dr. Wilhelm Kun.

Miliție și jandarmi sunt și aici destul. 500 de infanteriști și o mulțime de jandarmi în ordine. În jurul mesei mele, unde scriu raportul pentru „Tribuna“ țărani Slovaci încep fel de fel de hore naționale. Sunt mai toate frumoase. Ei joacă cu foc, par a se mândri în fața mea cu jocurile lor.

Dr. Grozda dă de unul care știe românește. Mi-l aduce și ne înțelegem bine cu Slovacul nostru românesc. A umblat prin ținuturile noastre cu ferestre și cu drot. Al doilea care vorbește cu noi românesc a fost soldat în Oradea-mare. Suntem oare-cum veseli și noi că putem verbii cu el în limba noastră.

La o oră vine Stefan Pop, în tabăra noastră și mobilizează pe toți aranjatorii la margini unde taberele adversare se întănesc și unde se fac cumpărare de voturi. Vlad a observat întâiu aceasta și s'a născut un mic incident între deputatul Vlad și o mulțime de jidani. Am alergat și noi atunci acolo și sfârșitul a fost că Vlad a tras o palmă unui jidan impertinent. A intervenit miliția restabilind ordinea.

Ordinea în care urman comunele la urnă era întocmită dinadins așa că Lányi să conducă cu voturile. Comunele lor erau admise întâiu la urnă așa că noi până seara nu-l puteam ajunge cu voturile.

Raportul dintre voturi era la intervale diferite următorul:

La 11 ore:

Stodola	365
Lányi	353

la 12 ore:

Stodola	640
Lányi	680

la 1 3/4 ore:

Stodola	700
Lányi	869

la 2 3/4 ore:

Stodola	910
Lányi	1103

la 3 3/4 ore:

Stodola	1007
Lányi	1256

la 4 3/4 ore:

Stodola	1205
Lányi	1384

Aci a urmat la urnă comuna Prybilica care era a noastră. Vine cu muzică în frunte. În tabera noastră se produce o însuflețire mare.

la 5 1/2 ore:

Stodola	1311
Lányi	1445

la 6 ore:

Stodola	1494
Lányi	1474

Îi ajunserăm și i și întrecuserăm cu 20 voturi. Noi mai aveam două comune cu 50—60 de voturi. În tabera contrară, păreau voturile pe isprăvite. Din comunele din urmă veneau la dânsii abea câte 5—6 voturi. Încep a fi iritați Umblau cu trăsuri în dreapta și în stînga după voturi. Se duc pe la Kossuthiști cari se reținuseră dela vot.

Venise vestea că Apponyi la întrebarea telegrafică, i-ar fi sătuit pe Kossuthiști să voteze cu Lányi. Mai târziu s'a dovedit că nu Apponyi ci cunoscutul conte Esterházy a trimis depeșă aceasta.

Și trimisese și Lányly o depeșă în care îi sfătuia să nu voteze la nici un cas cu Lányi, ci dacă nu vor să voteze cu Stodola, atunci să rămâie neutrali. Sfârșitul a fost — precum se va vedea — că toți Kossuthiștii au votat cu Lányi

Începuse însă deodată cu desperarea lor și blăstămățiile și mișelile de tot felul. Se cumpărau acum voturile cu câte 2—3—400 de coroane. Se vitrau printre noi însoțiți de jandarmi, corteși jidovi și funcționari cu trăsuri închise cu perdea, prindeau pe câte unul, îl plăteau bine și iute-l furigiau în trăsura, închideau perdelele pe dînsul și-l treceau dincolo. A pățit-o însă unul. Un notar cu numele Socol, un renegat mizerabil, care întrecea pe toți în impertinență și cutezanță, a trecut prin tabera noastră cu astfel de trăsura. Unul dă de perdea în lături și-l vede, că e în trăsura cu un alegător de ai noștri. Zece de înși sar deodată la căi: într'un moment notarul urgisit a fost tras afară din trăsura și lovit de căli puma l'au putut ajunge. Jandarmii îl sar în apărare. Se naște o învâlmășeală colosală. Vre-o sută de soldați în fugă mare aleargă cu puștile imbaionetate. Oamenii învâlmășeală acum pe notar. În învâlmășeala aceasta mulțimea aproape se bagă în baionete. Vre-o câțiva înturiați se împotrivesc. Atunci se comandă foc. Un moment de groază ne cuprinde. Foc toți în toate părțile. Se închid ușile la prăvălii. Grație prezenței soldaților — despre cari aci fac amintire, că erau Români sătmăreni, cari au fost fericiți când au dat de noi și simpatizau cu Stodoliștii cari luptă pentru „drepturi ca și noi Români — zic, grație oficerilor de față și poate grație și acestor feciori s'a evitat vărsarea de sânge. Ticălosul acesta de notar, bătut sânge, însă nu în destul ca să învețe, după ce-a scăpat a fost primit cu ovaiii în tabera care acum abea se mai putea ținea pe picioare de beție și de pe balconul casei comitatense striga arătând spre noi.

— Omorîți ca pe câni pe panslavi!

— Eljen! era răspunsul de jos.

La 6.10^o ore voturile se egalizaseră aproape:

Stodola	1500
Lányi	1499

Era pusă ora de încheiere. Veneau acum kossuthiștii. Marii apărători ai constituției ungurești își dădeau frumos votul pentru anticonstituționalul Lányi. Vin tot mai mulți și la 6.25^o ajunserăm deja ear' noi în minoritate: Avea

Stodola	1512
Lányi	1547

Noi mai aveam o rezervă de 30—40 voturi, vedeam însă, că dacă kossuthiștii vor vota toți — suntem perduți. Și ei au votat toți. Am ajuns atunci într'o minoritate de 33 voturi, care am și căzut. Mai aveam la vre-o 10—12 alegători, cari nu votaseră, președintele n-a vroit însă să-i primească la vot pe motivul fără bază egalitate că primarii din satele respective nu sunt de față. (Îi trimisese adevărat pentru ori-ce eventualitate acasă) Noi văzând că nici cu aceste voturi nu putem învinge, n-am vrut să mai stărnim.

Am părăsit terenul luptei, înduioșăți neapăs demult de durerea, ce o vedeam oglindindu-se pe fața poporului, care pleca și el cu ochii în lacrimi spre casă...

Tisza și liberalii.

— Criza. —

Senzația zilei o compun articolul lui Tisza și ordinul ministrului de povezi, Bihar.

Deși a zis Tisza, că se dă la o parte, totuși din articolul-1 reese, că și mai departe vrea să conducă destinele partidului liberal.

E acest articol un fel de *memento* pentru liberali, că nu fac bine, că vreau să se împărăștie.

Ear Bihar prin un ordin vrea să contrabalanseze acțiunea municipiilor și orașelor de a nu da recruții.

Tisza și criza.

În articolul său Tisza spune, că o nouă formație de partid numai cu conlucrarea liberalilor e posibilă; dar de aceea liberalii nu trebuie să disolve partidul.

Privitor la dizolvarea partidului spune următoarele:

Avem datorință față de noi și față de țară, să nu lăsăm, ca partidul acum să se desfacă fără nici un scop. O conferență va hotărî existența, ori neexistența mai departe a partidului. La această conferință trebuie să luăm parte cu toții, cari simțim, că *tribue salvată baza 67-istă*.

Un liberal despre articolul lui Tisza.

Enunțiațiuni interesante a făcut un politician cu nume despre articolul lui Tisza.

Articolul de azi al lui Tisza — zice el — e ulei pe foc. După părerea mea acest articol complică și mai tare situația partidului liberal și cred, că cei 23 de deputați, cari au cerut la conferința ținută zilele trecute convocarea unei adunări a întregului partid liberal, nu vor mai aștepta 23 August, ci după articolul lui Tisza se vor aduna imediat și vor decide secesiunea lor din partid.

Blocade politice.

Se scrie, că cei mai mulți liberali nu vor intra în nici un partid, ci vor compune împreună cu alții un bloc 67-ist progresist-independent.

Părerile liberalilor.

Issekutz, fost național apoi desertor, când Apponyi a părăsit partidul, liberal scrisese mai dăunăzi în o foaie vieneză, că și liberalii cer limba de comandă maghiară.

Acum se spune, că liberalii de sub conducerea baronului Dániel sunt de altă părere. Faptul acesta s'a constatat și la conferința celor 23, unde Issekutz a vorbit despre comanda maghiară și pretensiunile naționale; față de părerea lui s'a sulevat ideea, că aceasta nu e numai apropiere de coaliție, ci drum drept, ce duce la ea și de pe care va e întoarcere.

Mai sunt liberali, cari profesază ideile lui Issekutz și probabil, că aceștia se vor alătura la coaliție, cât mai curând.

Ziua critică.

Institutul meteorologic al foilor independente maghiare face, respective cumpune pentru ziua de 18 August mari treburi.

Fejérváry vine acasă în 16 l. c. Tisza, care cunoaște foarte bine vânturile din Viena, n'a permis, ca conferința liberalilor să fie în 17 August.

E vorba adecă de o întrunire a archiducilor, de oare care sfat, ce-l va ținea casa domitoare, de o onomastică, care poate să aibă înseamnăte consecințe politice.

Sfinxul curiozității pune întrebarea, ce va fi și nu e Oedip, care să știe răspunde.

Ordinul lui Bihar

prin care voește să facă inutilă rezistența municipiilor privitor la recruții voluntari e următorul:

Până la ulterioare dispoziții permit, ca în cazul înrolării voluntare, testimoniu pre-scris de intrare benevolă eventual poate fi înlocuit cu atestat de naștere și indentitate, precum și cu un protocol luat adhoc cu cel ce vrea să fie înrolat, iar declarația părintelui, ori tutorelui să fie justificată prin subscrierea a doi martori.

Vărsare de sânge în Eger.

— Luptă între soldați și civili. —

Foile ungurești scriu pe larg despre o mare luptă întâmplată în Eger, luptă, al cărei caracter ar putea să fie după împrejurări foarte semnificativ.

Soldații s'au luat la luptă cu civili. Și fiindcă e vorba de soldați români dela regiment 5, recrutat din Sătmar și jur — din care 2 batalioane sunt Eger — se potentează interesul nostru pentru cele întâmplate.

Din descrierile contrazicătoare ale foilor maghiare scoatem următoarele:

Șovinistilor din Eger absolut de loc nu le-a plăcut, că batalioane românești au fost transferate acolo. Soldatul român, pacinic din fire a fost constrâns să nutrească în sufletul său ură contra civililor acestora. Ba ce e mai mult, nici legăturile dintre soldații români și cei dela reg 60, acasă în Eger, nu erau prea bune.

Conflicte mai mici au fost și până acuma între aceștia. Dumineca trecută însă a ajuns cearta bătăe mare.

În grădina Érsek era maiial, la care au luat parte mulți feciori din Eger și soldați dela reg. 60.

Românii soldați încă erau pe acolo, dar mai mult ca privitori. Unul din ei a voit să și dansese, a cerut pe o fată, care însă n'a voit să joace cu el, pentru ceea ce flăcăul român îi administră fetei o palmă zdravănă.

Atunci feciorii au sărit asupra Românilui, cetalalți români în ajutoriul acestuia iar polițai și soldații dela reg. 60 au ținut partea feciorilor maghiari.

Încăerarea a fost generală. Un locotenent, ce trecea pe acolo provocă pe polițai, să aducă la ordine pe civili; fu lovit însă cu sabia de un polițai, de căzu jos și azi greu rănit zace locotenentul Nagy Agoston în spital.

S'a telefonat și au venit *bereitschafturile* ambelor regimente, cari au fost silite să comande foc contra mulțimei infuriate.

Numărul răniților e mare. Până acum — se zice — unul din flăcăi, care a fost lovit de un glonte, a și murit. Mulți sunt gravi răniți.

Războiul ruso-japonez.

Condițiile de pace ale Japonezilor.

Berlin. Lui Berliner Lokalanzeiger i-s'a telegrafat din Newyork, că Japonia va pune condițiile următoare:

1. Drepturile, ce le-au avut Rușii asupra Port-Arthurului, Dalny și alte porturi să treacă asupra Japonezilor.
2. Mandjuria să se deschidă comerțului internațional. Administrația să fie japoneză.
3. Vasele ruse internate în porturi neutre să se predea Japoniei.
4. Calea ferată chineză ostică să devie proprietate japoneză.
5. Rusia cedează Sahalin Japoniei.
6. Regiunea Amurului încă să devie japoneză.

7. Amurul și râurile laterale să fie declarate ape neutre, pe cari să poată circula vasele de războiu ale tuturor puterilor.

8. La hotarul chinez-siberian să se aleagă o zonă neutră, unde să nu fie ertat a ținea soldați, ori a lua alte dispoziții militare.

9. Cea mai mică sumă, ce ar putea servi ca despăgubire de război e 4-6 miliarde coroane.

PREMISE.

Asociațiunea pregătește la Sibiu un șir întreg de sărbători culturale. Aci, în fața miilor de străini, vor da Românii din Ungaria examenul, care va adevări progresul lor de câteva decenii.

Ear' cei-ce ne cunosc amănunțit dimpreună cu istoria suferințelor grele, ce ne-au împiedecat înaintarea, vor fi de bună seamă destul de indulgenți în aprecierile lor.

Ear' noi, cari am trăit și am rășbit prin luptele grele, noi, cari am simțit greutățile, — cu sufletul plin de mulțumire vom cântări mulțimea roadelor, ce ne răsplătește sămânța împrășliată pe vremuri de mari întemeietori ai Asociațiunei.

Vor fi mândre și înălțătoare sărbătorile dela Sibiu și n'ar fi potrivit să amestecăm cu acel prilej acorduri disonante în frumoasa armonie, ce e pregătim urechilor străine.

Cu prilegiul asta, cred, că toți, cari au multe de spus referitor la unele anomalii, ce zădărnice cercară să le saneze cu arma criticei fără cruțare, — vor și să amăie ori să permită observările lor.

Că, pe cât ar fi de rău să d'șteptăm atunci aparența disarmoniei, pe atât de rău ar fi să ne înșelăm înșine, sugerându-ne părerea, că la Asociațiune toate merg peste așteptare de bine, că nimic de îndreptat nu s'ar afla, ori că drumul de până aci ar trebui urmat și pe mai departe.

Să nu spunem străinilor, că despărțămintele singuratic resirate și amorțite, dorm somnul puțin meritat, să nu spunem, că în straturile poporului nici n'a încolțit ideea de asociație culturală, și să nu spunem, că splendoarea de podoabe dela Sibiu, cu toate dovezile de cultură mai estinsă, ce se va desvăli privirii tuturor, e numai ca satele lui Potemkin în Rusia, numai spoială menită să acopere neglijențele de până aci, sărăcia culturală dela sate și din alte orașe, cari țin contrast dureros cu fațadele mărețe dela Casa Națională și datele statistice date vederii tuturor, pe mesele din bioururi.

Să repetăm însă acum, ceea-ce s'a repetat destul, fără nici un rezultat însă, — că la Asociațiune e trebuință de o mulțime de reforme radicale, dacă dorim să fie examenul nostru cultural din viitor nițel mai sincer, și mai puțin avi-zat la deșteptarea aparențelor false.

Să spunem acuzi, să repetăm, că centrul prea despoae despărțămintele, că prea le cere mult și prea puțin le dă în schimb. S'a capitalizat destul în centru pe conta despărțămintelor luându-se 80%, în schimbul cărora n'au primit, decât sfaturi și îndrumări.

Iar poporul n'a văzut roada banilor, ce i-a dat, încât azi văzându-l desamăgirea și indolala, abea ne putem apropia de dînsul.

Iuzadar răspunem, că din acei bani s'a făcut la Sibiu una și alta, care de care mai frumoasă. — et ar dori altceva. Și dorința lui e îndreptățită.

Că nu-i scopul Asociațiunei să primenească Sibiuul cu fel de fel de podoabe și comodități pentru viața socială a celor de acolo, ci răspândirea culturii prin deșteptarea gustului de celit în masele poporului. Sibiuul e azi ca și coroana pe capul unui împărat descult.

Să îmi spuneți, când a tipărit Asociațiunea vre-o carte populară și a răspândit-o în sute de mii de exemplare, gratuit, în popor?

Cărțile bibliotecii populare zac vravuri în mii de exemplare prin magaziiile din centru și nime nu le cumpără. Poporul nici nu știe de ele. Ori ar avea Asociațiunea să facă o afacere rentabilă și cu cărțile acele?

Mie îmi pare, că își confundă nițel destinația cu institutul „Albina“ lăsându-se cu acest institut la o nobilă emulație de a se bani.

Da, înțeleg să aibă Asociațiunea un capital disponibil, — dar nu dorim să vedem capitalul mort, nutrindu-se de sine pentru planuri în viitor, în vreme ce poporul pierde, se pierde, se înstrăie-

nează. Mă tem că după douăzeci de ani pierduți cu adunatul de capitale, uici sume înzecite nu vor mai fi destule să salvezi ceea ce ai pierdut, — poporul adăpat de cultura străină.

In sfârșit, vedem doar că inteligența noastră e nepăsătoare și puțin aplicată la jertfe de bani. Nu poporul ar fi oare cel mai puternic sprijin pentru capitalul de bani visat de Asociațiune? Când ar contribui poporul, averea Asociațiunii s'ar urca la îndoiți, în doi-trei ani.

Ar fi deci chiar rentabil să câștige Asociațiunea interesul și sprijinul poporului însuși. Dar asta s'ar putea numai așa, când e-l puțin din trei în trei luni s'ar împărți cărți folositoare gratuite, tuturor țăranilor cari știu să citească.

Biblioteca Asociațiunii ar trebui să aibă în câți-va ani cel puțin 200 de opuri bune.

Și fiecare op s'ar tipări în 100-200 mii exemplare și s'ar distribui gratuit.

Ar trebui să tipărească o revistă economică literară pentru popor și gratuit să o răspândească.

Atunci ar contribui și poporul, plătiind, de bunăvoie, de oarece ar vedea roada banilor lui.

Comitetul central a preferit până azi să țină la conducere bărbați cu aplicări financiare, disconsiderând pe cei cu aplicări spre literatură.

De aci Asociațiunea uitând destinația sa, n'a făcut și n'a ajutat nici decât literatura. — Și în schimb n'a făcut nici bani. De și împărate aceste două, ar fi avut rezultate de tot felul.

In nordul Ardealului și până în Maramurăș s'au părgănit Românii.

Nu-i viață, nu-i inimă, nu-i grai Românesc.

O revistă literară, bună, mare și ieftină ar mai fi putut aprinde candelă Românișmului în casele preoților și dascălilor Români. Dar Asociațiunea n'a făcut o. A lăsat să lupte cu mizerie pe cei cu „Luceafărul” din Pesta, cari luptă și acum împinși de idealismul lor tineresc (nu să adune capital) să salveze din negligența Asociațiunii ce s'a pierdut. Să nu amintim chestia „Enciclopediei”. Să nu întrebăm de sprijinul ce l-a dat Asociațiunea autorilor dela noi la tipărirea lucrărilor literare ori de știință.

Să nu amintim despre cele multe foarte multe lipsuri și neglijențe, ci să întrebăm în general, cu o singură întrebare, — deslăcută în trei. Ce a făcut Asociațiunea, pentru literatura poporului Român?

Ce a făcut pentru cultura lui.

Și are de gând să urneze și de aci pe aceiași drum sterp?

Am vrea și noi să știm cum contempează d-nii din centru reorganizarea despărțămintelor, și câștigarea simpatii în popor. De oare-ce o reformare se impune.

V. E. Moldovan.

NOUȚĂȚI.

ARAD, 9 August 1905.

— Tifos în Timișoara. Se scrie din Timișoara: Căldură nesuferită și marea lipsă de apă a produs aici o boală periculoasă. Tifosul a ajuns aici epidemie nu nu al în centrul orașului, ci și în mahalale.

— Alegere de notar în Bănești. In comuna Bănești e vacant postul de notar cercual. Pretura din Hărmăciu a scris concurs. Rugărilor au să fie înaintate până la 28 August, iar în 30 August va fi alegerea.

— Fostul secretar al regelui sârbesc. După cum am amintit și noi, fostul secretar al regelui Petru, Balugciul a fost pedepsit la temniță de 6 luni, pentru că a calomniat pe ministrul Pasic și Pociu. Balugciul a fugit dinaintea pedepsei în Zimony. Acum ni-se anunță din Belgrad, că Balugciul s'a reintors acolo pentru a-și începe pedepsa.

— Prinț prusian deținut. Ni-se telegrafează din Berlin, că prințul Friedrich Heinrich a avut o aventură interesantă lângă Svinemünde. In apropierea întăriturilor a vrut să fotografieze cetatea; gardistul însă observând a-cesta, a mers la dînsul, l'a deținut și condus la comandantul fortăreței. Comandantul l'a recunoscut imediat pe prințul îmbrăcat în haine civile și numai decât l'a eliberat.

— Congresul anarhiștilor. După știrile so-site din Boston (America) mai mulți anarhiști au sosit aici, pentru ținerea unui congres. Bostonul va fi adecă în viitor centrul anarhiștilor. Poliția a copleșit partea orașului locuită de anarhiști și deja până acum a deținut mai mulți agitatori. Ag. oții poliției italiene concură cu poliția americană pentru deșăturarea primejdiei.

— Săpăturile din Efes. Consilierul Dr. Benndorf acum nu de mult a înaintat academiilor vieneze de științe raportul secretarului dela institutul arheologic austriac, a dr. Heberdey despre săpăturile din Efes. Săpăturile după acest raport au avut succes neașteptat în timpul din urmă. Îndeosebi s'au ocupat cu descoperirea rămășițelor edificiului bibliotecii. Până acum au scos la iveală treptele principale și frontispiciul superb. In sa bibliotecii, unde ajungi prin 3 uși, e te statua monumentală a zeiței Atena. Pă-

reții precum și padimentul e acoperit cu marmoră multicoloră. Câteva trepte conduc la un loc de înmormântare boltit, unde se află un sarcofag păstrat întreg. In acest sarcofag își doarme somnul vecinic tatăl înființatorului bibliotecii, a lui Iuliu Celsus Ptolomeu, care în anul 106 d. Chr. a fost proconsulul Asiei. Capul copiei statuei e încă deplin întreg.

In vest dela bibliotecă s'a aflat un edificiu, ce seamănă cu o biserică antică, care însă nu are naie. In partea edificiului dinspre drum e însculptat câte un ordin al cesarilor Valentinian și Grațian. Spre nord acum se lucrează la aducerea la iveală a rămășițelor unei biserici. Intre ruine s'a aflat rămășița unui ordin al împăratului Iustinian către metropolitul Hypatios gravat în piatră; din această urmă se poate dovedi, că biserica de sub întrebare, nu e alta, decât biserica Maria, în care a fost ținut sinodul al treilea ecumenic în anul 431.

— Urmasul lui Potemkin. Ziarul american „Sim” spune, că prințul Potemkin, urmașul ilustrului favorit al Ecaterinii II, se află la New-York. El și-a vîndut imensele-i proprietăți din Rusia, a dat o parte din banii adunați țăranilor, oprindu-și pentru el o sumă, cu care vrea să se așeze în Statele-Unite, unde să-și ducă viața în liniște.

— Spărgător — amator de muzică. Interesantul fapt s'a întâmplat în Hamburg.

Un hamburgean, a cărui familie e la băi, într'una din nopțile trecute fu deșteptat de un șgomot, ce i părea la început curios, iar când se trezi, constată, că în an-reu face cineva muzică.

Merse la gaura broaștei de a ușă și spre marea lui mirare văzu la pian pe un individ, ce avea aspectul unui perde-vară.

Fiind cunoscător în ale muzicii, mai ajunse la constatarea, că perde-vara cânta ca și un maestru și scotea din clape o muzică admirabilă, cântând melodii din ce în ce mai duiosase. Deodată îl năpădiră lacrimile.

Atunci stăpânul casei crezu de bine să intre. Inspăimântat tresări hoțul, dar la vorbele stăpânului rămase pe loc și întrebă povesti, următoarele:

El a vrut să fure ceva, dar fiindcă el odată a fost elev de conservator, văzînd pianul, și-a dat 'n doru-l de muzică uitându-și cu totuial tot de împrejurări a cercat să scoată armonia vieții din mutele clape. A mai spus, că ajungînd în o societate stricată a fost și prin pușcări etc.

Domnul acela i-a dat niște bani și i-a promis sprijinul său, de voește să reînceapă viața morală.

ADORARE...

Privesc la chipul Tău frumos și blând,
Mai blând, decât lumina dela soare,
Decât o lacrimă din ochi orfanî,
Și răsufierea unui sfânt, ce moare.

Și Te admir, o Isuse, al meu,
Cât ești de milostiv, de bun cu mine,
Când vezi, când știi, că'n orice rău,
Mi-e sufletul și inima la Tine!

Și Te iubesc mai mult, decât viața
Căci dorul și suspinul meu la Tine zboară;
Tu-mi ești și fericirea și dulceata —
Tu, singur, talisman și razim și comoară!

Al. Muntean al lui Vasile.

DE PE DRUM.

I.

Rușava, Iulie 1905.

...Trenul tăie în iuteala avântului locomotivei moșia românească din granița Banatului. Dealuri și munți, ca uriașe căpățini de zahăr și bulgări căzuți din mâna lui „Sfarmă Peatră”, văi și rupturi de pământ, ca tot atâtea prăpastii menite să slugească la întinderea de punți, prin năpraznica mână a lui „Strămbă Lemne”, defilează, înfașisînd splendoarea și frumusețea operei puterii creatoare, — prin care se furișează vigurosul geniu omenesc, brăzdînd și scurtînd depărtările peste maluri înalte, prin înfundăturile de munți,

peste ape șgomotoase, spre larg, spre orizontul întins, spre Dunărea mărățată...

Rămân în urmă lanuri date la seceră; iarbă, ce se culcă sub coasă în șiruri și alunecă în vale, pe coama țărșului...

Frumuseți ale mândrului Bănat al Severinului!... Și mândrii-s și flacări nostri bănățeni!... Dar' vieată românească, luptă națională?

...Ca'n țintirim țărșe...

Dar, la drum!

In urmă-mi au rămas, de întinderea deluroasă, petece galbene de grâu copt, brazde de porumb, ce zgomotos se isbește în vînt, ostînd după ploaie; ochiuri de fânate, minunății înviorătoare de ochi, ce se numesc păduri eterne; dealuri, codri, răcoare... șosele albe, sate tăcute, biserică cu altarul spre răsărit, — sunt în urmă...

...Și șgomotul trăsurilor, înfundat în praful de cale, mă însoțește spre portul mărățului Da-Rușova.

Se înserează.

Sfășie văzduhul șuerăturile vapoarelor, care merg și vin, încet și rar, tăiînd valurile eternele ape.

La o crăsmă sârăcăcioasă din apropierea cheiului răgăe un gramofon și beau bărbați în amestec cu femei.

Alături stau la sticle de bere, un morar din Palanca, altul din Calafat, altul din Basarabia. Toți par a fi jidovi.

Un blondin, ce se încurcă în propriile-i pi-

cioare, mă întrebă, când pleacă vaporul la Severin?

Unul ce trece pe lângă noi fredonează:

Foate verde lă pelin
Hal, pulcă, la Severin...

E lume puțină, viața aprigă și mai puțină, corupție pară a fi mai multă, — când luna plină se ivește de după dealurile acoperite cu tufe, din malul nefericitei Serbil...

Se răsfrîng în valuri razele de lună, croind o punte de foc între neamul vecin și țara noastră.

O, în natură e armonie și farmec!

E atât de senină noaptea! In față am Dunărea văjăitoare, în juru-mi verdeată, pe ce stele, pe mal umbre mișcătoare, — și picuț cântecul lăutarilor, în grădina Remi:

„Vreau să-ți sărut frumoșii tăi ochi negri...”

Al cui ochi vreau eu să-i sărut?

..Nu sunt aceia dela Dunăre, nici chiar satul meu.. Nu sunt ochi de față mare, nici ochi de nevastă...

Mio caro piccolo...

II.

Ada-Kajeb.

Mână birjar!

Ne oprim la monumentul, ce s'a ridicat în locul ascunzîșului de oare când al coroanei de gare.

Prin praful, ce se ridică, de par'c'ar fi o ceașcă sufocantă; printre șiruri de mândri plopi; pe podul bătrînei Cerna, care nu și-a schimbat încă melele nici până azi, deși a trecut cu cînste

— **Baletistă dispărută.** Varșovia, cu toate celelalte griji prin care trece în vremurile turburi, ce bintue azi Rusia, fusese emoționată și de un eveniment prea secundar: prima baletistă a teatrului de operă, frumoasa Tautzenca, se făcuse nevăzută. Se credea, că pricina disparițiunii misterioase ar fi o crimă. Dar o scrisoare îi liniști pe cei alarmați: Tautzenca a intrat în mânăstirea Novo Sasse din Galiția, unde se va călugări.

— **Salutare Ninei.** Se scrie din Pola: Redacția ziarului polon „Giornaleto” a primit de curând dela oficiul de marină o bucată de hârtie îngălbenită, pe care se putea citi: „Oceanul în dic, 930 lățime nordică; 7020 lungime estică.”
Salutul Ninei, Pola, Austria, W. R. 1904 I. 29. Cine află această epistolă să o trimită redacției lui „Giornaleto” din Pola. Anticipăm mulțumiri W. R.

Oficiul german de marină, în scrisoarea alăturată spune, că epistola a fost aflată în o sticlă, ce au prins-o din mare mateloții de pe Sperber lângă țărmurile Africii-estice.

Frumoasa Nină deci în urma bunăvoinei echipajului lui Sperber și curtușiei oficiului de marină german a primit salutarea.

— **Temiță regală** e temița, care se poate mândri, că oare-cândva a adăpostit și pe Francisc I., regele francez... Ea va fi în zilele viitoare licitată.

În ea a fost ținut prisioner Francisc I. după bătălia dela Pavia. Atunci locuia el în o odaie din etajul al doilea.

În ziua aceea a trimis el Laisel de Savoia celebrul mesaj: Totul e pierdut afară de onoare. Tot aici a compus el versurile în onoarea damei cugetărilor sale.

— **Pentru paspoarte nu se plătește porto postal.** Ministerul de comerț a dat de curând un ordin circular de cuprinsul că — după ce autoritățile îndreptățite să estradee pasapoarte au favorul scutirii de port dela cele mai multe state estere — numai în acel caz să tece dela partidă porto postal pentru trimiterea pasportului, când acela are să fie trimis în state față cu cari nu au favorul scutirii de port-orto.

— **Gara cea mai înaltă din lume.** Nu odată s'a amintit, că gara Eismeer dela calea ferată lung-fran are poziția cea mai înaltă din lume. Un călător din America sudică ne scrie însă, că „calea ferată din Peru” „calea ferată Oroya”, după cum se numește după stația ultimă, la gura tunelului „Passo di Galera” își ia direcția în înălțime de 4775 metri, ba chiar

vremea Scitilor și Sarmatilor, prin a lui Bánffy, etc. și va trece și peste zilele lui Kossuth al zilei, ducând tângul Românului în spre o țară a libertății: ne oprim în fața unei porți de grăzi de fer, iar din căsuța de pază iese un veteran cu pipa în gură și salută nemțește.

Să vedem unde a ascuns Kossuth Lajos semnul puterii, pe care o pierduse?...

În mijlocul unei grădini cu alee de plopi semiseculari, înprejmuită de straturi de iarbă neglijentă și învrăstată cu bălării, semn al deșertăciunii, se ridică o cupolă îmbrăcată în vișă sălbatecă.

Cupola e frumoasă — aud că i-se zice și templu, capelă — poliunghiulară, cu ferestre colorate și câte-va embleme. În mijloc are o groapă betonată și învelită în tinichea, locul de unde s'a scos coroana Sf. Ștefan; și în groapă, o cunună cu trei culori ungurese, trimis spre podoabă, acum câți-va ani, de niscalul funcționarilor dela căile ferate din — Arad!

Miroasă a pustiu și a lipsă de pietate... Adecă, la drept vorbind, pentru cine să și fie aci loc de pietate?

Pentru bietul paznic, care se închină adine înaintea mea, — pentru trel pitule...
Ha! birjar, la *Ada-Kaleh!*

*
— Ai, Turcule, mă duci?

— Te duc, răspunde pe românește turcul și începe a întocmi luntrița.

Între în luntriță și turcul glăsuiește:
— Să ști, domnule, că nu e voie să aduci mai mult de 30 grame de tutun, altfel te pedep-

sesc rău „finanții”. Plătești 80 crețari, te duc și te aduc.

— **Criminalitatea în Germania.** Criminalitatea din Germania a scăzut foarte mult. După statistica din 1903 s'a putut constata îndeosebi, că tinerii sunt cu mult mai puțin criminali, decât mai înainte.

— **Avis.** Cei ce doresc a participa la adunarea „Astrii” despărțământul Oraviței, ce se va ținea în Varadia, la 13 August a. e. st. n. și și la „banchet” să binevoiască a se însinua la dl Augustin Radu, preot român în Varadia, cel mult până Vineri în 11 l. e. n.

Cronică judiciară.

§ **Jurământ strămb.** Un cas de jurământ fals a ocupat Măști pe tribunalul din Arad.

Révész László încă în 1901 a acuzat pe femeia lui Areta Jurjuțiu din Orlaca la judecătoria din Chișineu pentru 540 coroane, fiindcă el a plătit aceleia o cambie.

Femeia rugă, dimpreună cu martorii George Perv, soția lui Gavriil Pilau și Nicolae Alb au spus că la Paștile românești din 1901 i-a plătit lui Révész datoria chiar în baltă. Martorii au jurat că au fost de față la plată.

Révész însă deja atunci a spus și jurat, că toți au spus și au jurat fals, fiindcă altcum femeia lui Areta Jurjuțiu ar avea vre-o chitanță, ori scris la îndemână.

Procuratura Măști i-a luat la răspundere pentru jurământ strămb, iară tribunalul i-a pedepsit. Areta Jurjuțiu, George Perv, femeia lui Geora Pilau și Nicolae Alb au câștigat câte șase luni, iar femeia lui Areta Jurjuțiu trei luni închisoare.

Atât condamnații, cât și procurorul au apelat.

§ **Răsunare pentru Sedan.** Tribunalul din Paris a avut nu de mult un foarte pușcui proces.

Dama Adrienne de Sedan a ajuns pe banca acuzărilor, fiindcă în un chambre séparé a furat dela germanul Paul v. Basch 1420 mărci.

Păcatul și l-a mărturisit fără încunjur, ba din contră a adăugat, că ea de când a ajuns vîrsta de 15 ani, netrecut fură pe Germanii, ce-i cad în capcană și că până acum a făcut în chipul acesta 160.000 franci.

Motivul acestor fapte e, după-cum zicea, ura nemărginită, ce o are contra Germanilor. Când aceștia adică au intrat victorioși în Paris,

la o geamie mare, cu minaret. Iacob își vorbește de ceasurile la cari cântă popa cel turcesc din turn.

Întâlnim în drum o figură uscată, înalt, bătrân, nas a la Apponyi: — e Begul insulei, mai marele peste turci, fost spion austriac, rusesc, turcesc, românesc, etc., în vremea războiului din 1877—78.

Așa se răsplătesc serviciile!...

Printre ziduri sunt tot grădini, din cari se ridică pomii încărcăți de fructe de toate soiurile. Pruni, ringloși, smochini, etc. Iar via, e ceva ce n'am mai văzut! Lozele de vie, întelenite la rădăcină, se înalță pe schele de câte 3—4 stăngini, și atîrnă strugarii ca niște lampioane.

Natura e aici dărnice, omul un trântor. Iată, sub o boltă lungă și tărăbucă a sultanului Mahmud (1739) „cuceritor de multe cetăți”.

Unde a ajuns gloria străbună!
Acești oameni trăiesc din mila împăratului, scutiți de orice biruri și angarale, parca într-o altă lume; și recunoaștem zilele noastre numai din două plautoane de gardă: soldații din regimentul 33 de Linie.

Am luat un rahat, cafea, tutun puțin, și
— Ald' Jacobe, înapoi la mall!
(Va urma).

— Ba nu, cine poate ținea mai mult de una? Și s'a stricat legea cea adevărată! Mai mulți dintre noi beau bere, rachiu, chiar și vin...
Trecem pe sub o poartă — ruină. Ajungem

— Iacobe, întreb eu pe turcul meu cicerone — așa îl cheamă! — voi aveți mai multe neveste de om?

— Ba nu, cine poate ținea mai mult de una? Și s'a stricat legea cea adevărată! Mai mulți dintre noi beau bere, rachiu, chiar și vin...
Trecem pe sub o poartă — ruină. Ajungem

— Cum așa „îmi pare rău”? Regreți d-ta că locul este liber, sau regreți că este ocupat?

au prefăcut în cenușă casa tatălui său, ear pe el l-au omorât.

Atunci ea și-a propus să-și răzbune și negăsind alt mijloc s'a degradat, până a fi damă de demmonde, ea ceea-ee încontinuu a cântat să ajungă în contact cu Germanii.

Faptele ei izvoresc deci din curatul patriotism și nu trebuie consid rate furturi ordinare.

Curtea cu jurași n'a primit însă apărarea ei și a ostedit o la un an temniță.

§ **Notar public în Făget.** Ministrul de justiție a hotărât să se înființeze un post de notar public în Făget. Preparatele sunt deja făcute în minister, iar tribunalul din Lugoj a înaintat părere părtinitoare.

ECONOMIE.

Arad, 9 Aug.

O statistica interesantă.

„Deutsche Oeconomist” publică o statistică a băncilor din toată Germania pe 1904.

Bancile de vază în 1905 au fost în număr de 175 din care 120 Banci de credit, 40 Banci Ipotecare și 6 Banci care emit bancnote. Mijloacele proprii ale tuturor băncilor germane au fost de 2.966.900.000 mărci și 712.700.000 fonduri de se va adica fondurile de rezervă au fost de 26 1/2% al capitalului social. Băncile au administrat un capital propriu și străin de 20.800.000.000 mărci.

Cele 17.030.000.000 mărci capital străin se compun:

3.440.700.000 mărci creditori și beneficii de plătit

2.376.260.000 mărci depozite

1.516.000.000 „ acceptate

1.757.100.000 bancnote și

7.952.000.000 scrisori de gaș.

Portele s'a ridicat în 1904 dela 108 milioane mărci la 308.100.000 mărci. Dividenda în termen mediu a fost de 7,37% care a necesitat un capital de 213.660.000 mărci pentru a fi plătite. Câștigul brut a fost în 1904 de 420.610.000 mărci.

Desvoltarea industriei petrolifere în Austro-Ungaria.

Producțiunea petrolului, precum și industria rafinării a luat în decursul ultimilor ani o frumoasă desvoltare în Austro-Ungaria. Favorabila întorsătură, în ceea ce privește situațiunea industriei petrolifere în Austro-Ungaria se datorește în prima linie contiguității rafinăriilor austro-ungare survenită în 1903, care a

la o geamie mare, cu minaret. Iacob își vorbește de ceasurile la cari cântă popa cel turcesc din turn.

Întâlnim în drum o figură uscată, înalt, bătrân, nas a la Apponyi: — e Begul insulei, mai marele peste turci, fost spion austriac, rusesc, turcesc, românesc, etc., în vremea războiului din 1877—78.

Așa se răsplătesc serviciile!...

Printre ziduri sunt tot grădini, din cari se ridică pomii încărcăți de fructe de toate soiurile. Pruni, ringloși, smochini, etc. Iar via, e ceva ce n'am mai văzut! Lozele de vie, întelenite la rădăcină, se înalță pe schele de câte 3—4 stăngini, și atîrnă strugarii ca niște lampioane.

Natura e aici dărnice, omul un trântor. Iată, sub o boltă lungă și tărăbucă a sultanului Mahmud (1739) „cuceritor de multe cetăți”.

Unde a ajuns gloria străbună!
Acești oameni trăiesc din mila împăratului, scutiți de orice biruri și angarale, parca într-o altă lume; și recunoaștem zilele noastre numai din două plautoane de gardă: soldații din regimentul 33 de Linie.

Am luat un rahat, cafea, tutun puțin, și
— Ald' Jacobe, înapoi la mall!
(Va urma).

— Ba nu, cine poate ținea mai mult de una? Și s'a stricat legea cea adevărată! Mai mulți dintre noi beau bere, rachiu, chiar și vin...
Trecem pe sub o poartă — ruină. Ajungem

— Iacobe, întreb eu pe turcul meu cicerone — așa îl cheamă! — voi aveți mai multe neveste de om?

— Ba nu, cine poate ținea mai mult de una? Și s'a stricat legea cea adevărată! Mai mulți dintre noi beau bere, rachiu, chiar și vin...
Trecem pe sub o poartă — ruină. Ajungem

— Cum așa „îmi pare rău”? Regreți d-ta că locul este liber, sau regreți că este ocupat?

HAZ.

Nedumerit. — Îmi permiteți d-le să vă întreb, locul acesta e ocupat?

— Îmi pare rău!

— Cum așa „îmi pare rău”? Regreți d-ta că locul este liber, sau regreți că este ocupat?

permis asocierea producătorilor din Galația, care s'au obligat să furnizeze întreaga producție societății pe acțiuni „Petrolea”, care apoi furniza tuturor rafinăriilor din Monarchie.

Numai organizațiunii societății „Petrolea” se datorește, că în urma supra producției din Caliția nu s'a manifestat o derută, ci s'a putut obține un preț mediu de 3.60 coroane pentru 100 klg. Supraproducțiunea în Caliția a fost de 5 jum. milioane sute de klg. în 1903 și 8 jum. milioane sute de klg. în 1904.

Consumul în interiorul țării a scăzut; în schimb însă exportul s'u urcat, deși există o luptă crâncenă de dus pe toate piețele consumatoare în contra petrolului american, rus și român.

Exportul de diferite feluri de petrol a fost în:

Anul	Cant. în Quintale	Val. în milioane
1901	368.249	6.148
1902	545.669	5.754
1903	884.535	8.348
1904	1.301.346	11.972

Exportul în 1904 ar fi fost și mai mare, dacă exportul n'ar fi făcut imposibil pe Elba și Oder din cauza apelor mici în timp de câteva luni. Este interesantă însă dezvoltarea, ce a luat-o exportul petrolului rafinat.

S'a exportat petrol rafinat în:

Anul	Cant. în Quintale	Valoarea în mil.
1901	94.480	1.043
1902	209.162	2.633
1903	520.754	4.554
1904	915.000	6.901

Și anul curent notează un progres în ceea ce privește exportul petrolului.

Acest progres se datorește dezvoltării luate de unele rafinării și înființării de instalațiuni pentru petrolul austriac în străinătate prin executarea promptă a ordinilor.

Pe de altă parte se datorește și situațiunii normale a industriei petrolifere din Rusia, și grevă. Pe când în anul 1904 petrolul românesc se ducea numai în Germania, iar în Elveția și Franța în cantități mici, astăzi producătorii au găsit de bușeurii noi în Anglia, Serbia și Turcia.

Totuși și astăzi Germania continuă a fi cea mai mare consumatoare de petrol austro-ungar.

În 1901 se exportă în Germania 50702 quintale iar în 1904 468561 quintale petrol. În primul semestru al anului curent s'a exportat în Germania 214025 quintale față de 210702 quintale în aceeași epocă a anului trecut în Franța s'a exportat în primele 6 luni ale anului 1905 119315 quintale, în Turcia 70.723 quintale, în Anglia 36.241 quintale și în Elveția 2657 quintale.

Bursa de mărfuri și efecte din Budapesta.

— Cota oficială pe ziua de 8 August. —

Incheierea la 12 ore:

Grâu pe Octombrie 1905 (100 clgr.)	15'96—15'98
Secară pe Octombrie	13'94—13'96
Orz pe Octombrie	11'90—11'92
Cucuruz pe Iulie	16'40—16'42
Cucuruz nou 1906	13'40—13'42

Incheierea la 5 ore:

Grâu pe Octombrie 1905	16'06—16'08
Secară pe	13'06—13'08
Ovăs pe Octombrie	11'84—11'86
Cucuruz pe Iulie	16'48—16'50
Cucuruz nou 1906	12'58—12'60

Piața din Arad.

S'au vândut:	(100 klg.)
580—650 măști metrice grâu cor.	17.00—17.40
320—340 " " cucuruz "	15.10—15.30
Semnare nominală secară:	14.68—14.70
" " orz:	14.60—14.80
" " ovăs:	13.60—13.80

Piața din Aradul-nou.

S'au vândut:	
850—900 măști metrice grâu cor.	7.70—7.90
140—150 " " cucuruz	—
Semnare nominală: secară	7.80—8.00
" " orz:	5.80—6.00
" " ovăs:	6.30—6.40

Bursa de bucate din Timișoara

Grâu: 70—100 klg.	Cor. 14'90—14'92
80— " "	—
Secară: 100 " "	11'70—11'80
Orz: " "	12.00—12'10
Ovăs mercantil 100 klg.	11'30—11'90
" cernut " "	—
Cucuruz vechiu " "	16'40—16'50
" nou " "	—

Tirgul de porci din Köbánya.

De prima calitate ungară: Bătrâni grei părechea în greutate peste 400 chigr. — fil.; bătrâni mijlocii, părechea în greutate 300—400 chigr. — fil.; tineri grei în greutate peste 320 chigr 140—142 fil.; Calitate sirbească: grei, părechea peste 260 klg. 143—144 fil.; mijlocii părechea 240—260 chigr. greutate 141—142 fil. Ușori până la 240 kgr. 138—139 fil.

POȘTA REDACȚIEI.

Ruga. dela Mocerș nu se poate publica.

POSTA ADMINISTRAȚIEI.

R. R. S. Lugoș. Am primit 3 cor. abonament până la 1 Oct. 1905.

Redactor responsabil: Sever Bosu.
Editor-proprietar: George Niehn.

Concurs.

Direcțiunea institutului de credit și economii „Ciacovana” în Ciacova publică concurs pentru ocuparea postului de contabil.

Salar anual 1600 Coroane.

Locuința în natura la institut, care conține: bucătărie, cameră, și pod.

La cas dacă Direcțiunea nu poate da locuința în natura, atunci primește comptabilul 300 Coroane în bani pentru locuință.

Tantiemă statutară.

Cei ce doresc a reflecta pentru dobândirea acestui post, au să documenteze că au absolvat școala comercială cu examen de maturitate și să pozează limba română, germană și maghiară perfect în vorbire și scriere.

Rugările sunt a se adresa Direcțiunii institutului „Ciacovana”, Csákova până inclusive 20 August st. n. 1905.

Numai cei cu praxă de bancă vor fi luați în combinație.

Nou alesul va avea să-și ocupe postul necondiționat la 1 Septembrie st. n. 1905.

Ciacova, din ședința direcțiunii ținută la 1 August st. n. 1905.

Direcțiunea institutului
„Ciacovana”.

Să acceptează prompt

— un —

C O M M I

solid în etate de 20 - 25 ani, care cunoaște marfurile de băcanie, Coloniale, Kurz și Galanterie, eventual și moda de bărbați, referințe bune să recer negreșit. Afară de limba română să cunoască și limba germană și maghiară.

Oferte și pretensiunea salariului la adresa: GUSTAV BALAS. H.-Boicza.

Rog pe oricine să bine-voinască a se convinge ce bine și ce ieftin își poate procura de la mine ori-ce orologiu și giuvaerice din argint și aur curat de 14 carate

— ARAD, Piața Libertății —
lângă edificiul teatrului vechiu.

Igaz Sándor

orasornior și giuvaeriu

ALIFIA — CAMFORATĂ — Földes

după cele mai nouă cercetări științifice în 3 zile face să dispară orice necurățenie a feței, precum și pete, piștrui, negei, roșimea feței și a mâinilor.

Un flacon mai mare 1 cor. 60 fil.

Se poate folosi numai sara; orice săpun nu-l strică.

Apoteca lui Földes Kelemen, Arad.

DOCTORUL ALEX. M. POP

specialist în medicina internă;
consultă zilnic dela 8—12 a. m.
și dela 9—6 p. m. — în

BAILE HERCULANE
(HERCULESFÜRDÖ)

Stabiliment
de hydrotheraphie:
Wällischhof

stațiunea de tren și postă Brunn-Maria-Enzersdorf, 30 min. departe de Viena.

Arangiamet modern
(pe lângă hydrotherapie completă, băi de soare, de aer, de acid carbonic și electrice, massage, electrizare gimnastică suedă dietetică individualizată etc).

Prețuri moderate.

Cu prospecte și informațiuni mai detaliate stă la dispoziție direcțiunea și medicul-șef al stabilimentului:

Dr. Marius Sturza.

Un candidat de avocat
află aplicare momentan
în cancelaria subscrisului.

Dr. Vasile Meșter,
adv. în Szászabány.

INSTITUTUL LUI LÖWY

pentru împrumut de **SACI** și strae

recomandă marele magazin de saci și strae bune în or-țe mărime. Serviciu prompt și conștient. - - - Prețuri foarte ieftine.

Cel mai bun loc pentru saci și strae bune!

CARTOFI PRIMA cu vagonul pentru cula și sămănat.

Löwy Zsigmond

— Temesvár gyárvaros, Fő-utca 33. sz. —

Condițiunea principala a

FRUMȘETEI

este, ca fața și mâinile să fie fine, iar în scopul acesta mijlocul cel mai potrivit este

Crema-Gyöngy

care este cu desăvârșire inofensivă și face pelea fină de loc după o singură folosire.

În urma unei folosiri îndelungate mișcările supărătoare ale mâinilor și petele de față dispar.

Petel unui borcan 1 cor.

Săpun la Crema-Gyöngy 1 cor.

Gyöngy-Créma pudor 1 cor.

Se poate comanda dela:

farmacistul **HAUER LAJOS.**

A R A D, Pécskai-ut.

287

ATENȚIUNE!

Aduc cu stîmă la cunoștința on. domni că mi-au sosit stofe noi pentru vară și primăvară, fabricații maghiare, engleze și franceze.

Iau responsabilitatea pentru cei mai buni croi. Rugând pe on. public pentru binevoitorul sprijin

semnez cu toată stîmă

SCHNEIDER JÁNOS

croitor bărbătesc

Aulich Lajos-utca 19 szám.

Schimbarea atelierului meu de căruțarie

SZILÁGYI SÁNDOR

căruțier, Arad, Kossuth-utca 65 sz.

Am onoare a aduce la cunoștința onoratului public din Arad și jur, că prăvălia mea de căruțe existentă din anul 1887. mi-am transpus-o în piața Kossuth-ut. nr. 65. — Primesc ori-țe lucrări de felul acesta, lucruri noi și transformări, poleituri, acoperiri cu prețurile cele mai moderate. — Cerind și de acum înainte sprijinul on. public, semnez cu stîmă

Szilágyi Sándor, căruțier.

Atelierul de țimplărie

al lui

Czirkál Géza

din ARAD, Sina-utca,

executa tot felul de lucrări atin-gătoare de această branșă cu a-tențiune deosebită și cu prețuri din cele mai scăzute.

Picăturile balsamice „MARIA-RADNA“

pentru răni și stomac, ajută iute și sigur în multe boale, ca d. ex. dureri, colici de stomac, boli vechi de stomac și lipsei de apetit, contra reumei, junghiurilor, colice și durere de cap, estern la răni timpurii, la sgărieturii, la scrinteli și ruperi de oase, contra reumei și durerii de oase.

Un flacon: prețul 30 fil., 10 flacoane Cor. 3.— francat.

Pastilele — S E N E G A

Medicina sigură contra tusei, troanei, răcelii influenții. — Prețul unei cutii Cor. 1.—, 10 cutii franco Cor. 8.—.

Se poate căpăta la **Kossuth Pál, Szűz Mária.** gyógyszertára, Arad, Boros-Béni-tér 15 sz.

Centauria!

Cel mai minunat întăritor de stomac! - O scrisoare de
Depărtează frigurile stomacale, colicele, - mulțămită.
lipsa de scaun, diaree, răceli și multe alte boale diferite. -

Stimate domnule apotecar! Pentru admirabila DV. tee întăritoare de stomac nu vă pot mulțumi din destul și regret că nu o pot recomanda în deajuns pentru a fi cunoscută binefacerea ei. Doi colegi ai mei vă vor comanda zilele astăzi câte-va pachete din toea „CENTAURIA“. Eu vă mulțumesc și vă rog a-mi mai trimite încă un pachet mare pentru ceste 2 cor. Cu stîmă: Ion Luca, inv.

Anunț!

Am onoare a aduce la cunoștință că am deschis în
Arad, — strada lemnului (Fa-utcza) — No. 1.
o fabrică de mașini agronomice

sub firma înregistrată la tribunalul comercial

VULCU J. MAXIM

Dispunând de mijloc de îndestulătoare și sprijinit pe experiențele mele extinse făcute în

o o Austrie și Germania și America o o
mă aflu în plină poziție a produce și servi pe onoratul public
o o o cu tot felul de mașini agronomice o o o
din material de primă clasă și pe lângă pre-
o o o țările cele mai avantajoase o o o

In special fabric. diverse mașini de sămănat, secerat, sfărâmătoare de encurez, mașini de săpat, de tăiat nutreț la vite, ciururi, pluguri (Șeitană), prese de vin, pompe precum și alte articole de pivnițarie și instalațiuni de mori, joagăre și țigăril mic și mari, după cele mai moderne și mai practice sisteme recunoscute în branșele mașinărilor sus numite.

Procur. mijlocind prețurile cele mai avantajoase, mașini de abor și treerătoare, motoare de benzin, petrolen, spirit sau gaz, garantând totdeauna, atât de construcțiunea mașinilor cât și de materialul cel mai bun.

Efectuez totdeauna lucruri de lăcătușerie și tot felul de reparaturi de mașini.

cu prețuri foarte moderate, pe lângă serviciu cinsit
o o o o o o și prompt. o o o o o o

Imprumuturi ipotecare favorabile
o o o o **camătă ieftină** o o o o
și rate de amortizație favorabile
la cele mai de frunte institute de
credit, socotind minimum cheltuiala,
o o o o o **procură iute** o o o o o

HAVAS SANDOR

Arad, Eötvös-u. 3. sz.

Biuro pentru mijlociri de imprumuturi ipotecare și comisionuri
o o o o o **de mărfuri.** o o o o o

Destulări asupra ori-cărui fel de împrumut, se dau cu plăcere.

Nr. telef. pentru oraș și comitat 509

BANI

pe moșii și case de închiriat din Arad

cu amortizație de 10-70 ani

dună mărimea sumei împrumutate cu 4, 4¹/₄, 4¹/₂, 4³/₄, și 5⁰/₁₀, pe lângă dividendă de mijlocire și amortizație de interes corăspunzătoare până la valoarea cea mai mare.

Spese anticipative nu sunt, la dorință anticipez speșele de intabulare, convertez datoriile de interes mari.

Resolvare grabnică, serviciu prompt.

SZÜCS F. VILMOS

Representanța pentru mijlocirea de împrumuturi a

Institutului pentru credit fonciar din Sibiu

pe teritoriul comitatului Arad, orașului Arad, comitatului Bichiș, Gyula, Ciaba. 215.

ARAD, Boros-Béni-tér 22 sz. etagiul I.

(Pița cerealelor.)

Biroul filialei: B.-Ciaba, Calea Berényi.

Primesc pe lângă onorariu acuzitori de afaceri abili și demni de încredere.

ATENȚIUNE!

Contra căderii părului

foarte bun e

Spirtul de păr „Serail“
și pomada China.

Vinul chinez omeopat

„ROZSNYAY“

e binecurintare celor săraci de sînge!

Il pregătește numai apotecă lui **Rozsnyay Mátyás**

Arad, Szabadság-tér.